

Smaakmaker

Prijs : 60 Centiemen

2

Oorlogs= verhalen

DOOR 1-8

10 Frans VAN DEN BERGH

I

ONTVLUCHTING

VAN

Commissaris Callant

MECHELEN' DRUKK' FRITZ REMES-VERCAMMEN' MILSENSTRAAT' II

2789

Inhoud

Oorlogsverhalen 1914-1918

Voorwoord en ten geleide door redacteur 2019	4
H.0. Wie was Frans van Den Bergh?	5
H.1. Ontvluchting van commissaris Callant	9
H.2. Onder den Duitschen hiel.....	29
H.3. In de brouwerij Versailles	51
H.4. Een dagboek.....	68
H.5. Op de vlucht.....	90
H.6. Naar huis terug	116
H.7. In een Duitsch gevang	142
H.8. Aan het Duitsche front.....	164

H.1. De ontvluchting van commissaris Callant

De 21ste augustus 1914, 's middags, de duizenden werklieden van het arsenaal⁽¹⁾ stroomden buiten en verspreidden in de stad de schrikmare, dat zij Duitse ruiters op den Leuvenschen steenweg hadden gezien. Langs het brugskan bij Roestenberg kwam weldra een troep van 32 uhlanen de stad binnen, den toom in de eene hand, den dreigenden revolver in de andere, gerust en zeker van hunnen weg, als waren zij in een bevriend land. Men vertelde, dat men onder hen een Duitser had herkend, die vroeger te Mechelen had gewerkt en den omtrek dus volkomen moest kennen. Bij den inval is dat, ten andere, overal gebleken en het verhaal van Duitse spionnen die, jaren op voorhand, met zeisen, aan ongelooflijk goedkoop prijs, met verfstoffen en andere koopwaar, het land afliepen, overal betrekkingen aanknoopten, inlichtingen opboekten en plannen aantekenden, is geene fabel. Hoe zouden zij anders, vreemd in eene onbekende streek, van de groote baan zijn afgeweken, om den weg te vinden door de weiden, over het smalle brugskan onder den spoorweg, slechts toegankelijk voor voetgangers, en waar zij van hunne paarden moesten stijgen om de dieren bij den toom te leiden, indien niet een goed ingewijde onder hen een betrouwbare gids ware geweest?

Ons Vaderland was verrast opgeschrikt uit zijnen droom op het oorkussen der onzijdigheidstraktaten, en was niet voorbereid op de duizenden listen van een loozen overweldiger. De uhlanen zelve moeten verwonderd zijn geweest dat niets, in de nabijheid van eene groote stad, den doortocht van een handvol vijanden belemmerde. Wilden de Duitschers, alvorens iets tegen Antwerpen te beproeven, zich vergewissen van den geestestoestand der bevolking en van de beslistheid der gewapende macht? Zoo gebeurde het ook in 1814⁽²⁾, toen de bondgenooten, na den

¹ Het arsenaal te Mechelen: de werkplaats van de NMBS waar aan de locomotieven en de wagons gewerkt wordt. K.M.

² 1814: de slag bij Leipzig, Napoleon...

slag bij Leizich, aarzelden den Rijn over te trekken, de Pruisen den twijfelgeest braken met eene afdeeling van 150 uhlanen dwars door het land te jagen die, ten bewijze, den meier van Leuven, Plasschaert, gevankelijk meebrachten.

Dat waren de eerste Duitschers die te Mechelen verschenen; zij waren voorafgegaan door den weergalm van wreedheden, van moorden en branden elders op hunnen doortocht bedreven. De menschen vluchtten overal in de huizen en sloegen deuren en luiken dicht; het was doodsch en stil als lage in elke woning een lijk. Uiterlijk kalm en rustig, de oogen scherp gericht op de vensters der verdiepingen, de hand met den browning rustend op den zadel, het geweer op den rug, ging het over de Zandpoortvest, Keizerstraat, Veemarkt, Biest en Koestraat en zoo de Liersche baan op. Op de brug bij het gevang stond de politiecommissaris Callant; hij vroeg den overste der uhlanen welke zijne bedoeling was, maar kreeg geen antwoord en ging, op het stadhuis, verslag maken van wat hij gezien had.

Even voorbij de brug van Bruinekruis werd eene boerin gevraagd naar de ligging en den afstand van het fort van Sint-Kathelijne-Waver. Hetzij domheid of schrik, lichtte zij den officier met juistheid in.

Tot nabij de Elzenstraat waagde zich de troep; een eind verder en zij liepen gevaar afgesneden te worden door de bezetting van het fort; zij keerden op hunne stappen terug, zij wisten genoeg: de nabijheid der forten was onvoldoende bewaakt en eene stoute overrompeling moest niet tot de onmogelijkheid behooren.

Zonderling, de straten daar straks zoo ledig, waren nu met nieuwsgierigen opgevuld: "*zij doen geen kwaad!*" ging overal de roep. Zij, die daar even, het eerst, bleek en bevend van schrik in huis vluchtten om er zich, zoo noodig, te verschansen met er kassen, stoelen en tafels vóór te stapelen, waren nu overal de vermetelsten en stonden, lachend en koutend, opeen geperst op de hoeken der straten, waar de uhlanen voorbijreden. Op de Leuvensche baan liepen talrijke kinderen voor de soldaten uit, als gold het eene wandeling van onze eigen troepen; de vrouwen staken de hoofden buiten hunne deuren en overal stonden er menschen op de voetpaden, gerustgesteld door de bedaarde houding en den welwillenden glimlach der uhlanen.

Eensklaps een auto, die uit Mechelen nadert met bliksemsnelle vaart! De uhlanenofficier had met zijnen verrekijker ontdekt wat er dreigde en nu ging het in vollen galop, met lossen teugel en bloedig spoorprikken vooruit. Maar de miltrailleuse-auto liep sneller dan de paarden; de mannen in de auto deden teeken aan het volk zich in huis te verschuilen, men begreep niet of wellicht was de nieuwsgierigheid te groot. Daar sprong ratelend het moordtuig los: drie uhlanen vielen dood of gekwetst van hunne paarden, ook verscheidene burgers waren licht gewond, daar de ruiters van het midden der baan afgeweken en, niet meer in groep, maar verdeeld langs beide zijden der huizen wegvluchtten.

De aanwezigheid van het volk was oorzaak, dat de auto moest aarzelen bij het vuren, en de overige Duitschers ontkwamen, een paar uitgezonderd, die van hunne paarden tuimelden en zich in eene hoeve, waarvan de bewoners afwezig waren, van burgerkleederen, meester maakten, maar later toch, als gevangenen werden binnengebracht.

De commissaris Callant werd door de Duitschers aangeboekt als het fort van

Waalhem per telefoon te hebben verwittigd en zelfs zich in de afgezonden auto te hebben bevonden op het oogenblik van den aanval: een civiel dus, die zich met krijgsaangelegenheden afgeeft. Dat was niet zoo; beide beschuldigingen waren valsch, maar het leven der gevallen uhlanen moest vergoed worden, zij zochten een slachtoffer, vermomde spionnen hadden Callant aangewezen, en van dit oogenblik was zijn verderf bezworen, de onweerlegbaarste getuigenissen konden daar niets aan veranderen. Na de bezetting der stad werd hij eene eerste maal aangehouden op het einde van October 1914 en 14 dagen te Brussel opgesloten, doch weldra weer op vrije voeten gesteld en naar Mechelen terug gestuurd op een open platte wagen, per spoorweg.

“Ik wist wel,” verhaalt Callant, “dat men geene streep door mijne rekening had gehaald, maar dat men mij voorloopig vrij liet, omdat men hoopte, dat eene onvoorzichtigheid andere personen zou in het net brengen: de spionnen waakten en verloren mij niet uit het oog. Eene tweede maal, Dinsdag 3 Augustus 1915, werd ik, als een boosdoener, onder militaire geleide door de stad gebracht en, in de lansierskazerne buiten de Koepoort in een cachot opgesloten. Men had mij nochtans, in den laatsen tijd, meer vertrouwen geschonken en mijne stiptheid en openhartigheid zelfs geprezen!”

Bij het verhoor van 6 Augustus deed ik de overtuiging op, dat die militaire rechters daar niet waren bijeengeroepen om te oordeelen, maar om mij te veroordeelen; ik was beschuldigd van hoogverraad en de bloedraad verborg mij niet, dat ik er mij mocht aan verwachten voor het peleton te worden geplaatst.

Gedurende mijne lange loopbaan als politiecommissaris, die mij in aanraking bracht met alle soorten van lieden, had ik mij dikwijls afgevraagd hoe verdachten, vandaag moedig, zelfs overmoedig, in hunne houding, kalm bij hunne antwoorden, stellig en bevestigend bij hunne bewijzen, na eenige dagen opsluiting, na nachten aan overweging en zelfverwijt te zijn overgelaten, als gansch andere menschen op een volgend verhoor verschenen. Nochtans zijn niet alle verdachten schuldigen en niet altijd zijn rechters en bewakers hunne vijanden. Voor mij was het anders, ik wist met wien ik te doen had, de teerlingen waren geworpen, mijn voorhoofd was met een kruisje geteekend. 's Anderdaags, 7 Augustus, Zaterdag, zou een nieuw verhoor plaats hebben en het vonnis worden uitgesproken. Terwijl ik dien nacht op den boord van mijn legerstede neersat en terugdacht aan allen die ik liefhad, aan het goede dat ik steeds had betracht, aan de plannen voor de toekomst weggelegd en waarvan niets komen zou, door toedoen van laffe vijanden, voelde ik den moedigen man in mij afbrokkelen: het noodlot had beslist, ik zou mijn leven niet langer verdedigen, geene oude bewijzen aanhalen, geene nieuwe aanvoeren, in Gods naam dan, ik zou als martelaar weten te sterven. Het zou in alle geval niet erger zijn dan het lot van onze manhaftige soldaten, die dagelijks, hun leven opofferend, uit de loopgraven springen den dood te gemoet. Ik was bereid, hoe gauwer hoe liever, dan.

Ik zat nog te droomen, zonder slaaplust gevoeld te hebben, toen de sleutel kraste in het slot mijner cel. Het was zeven uren, een landstormman met rossen baard kwam mij afhalen. Een burgergevangene, dien ik niet kende en die bezig was het voetpad te keren, moest mijne neerslachtigheid bemerken, want hij fluisterde mij toe: Moed, commissaris, moed! Ja, moed had ik genoeg om te sterven, maar waartoe zou het dienen moed te hebben om te leven?

Toen ik buiten kwam en de frissche lucht ademde, toen ik die plaatsen weerzag en

die huizen, die ik kende, voelde ik den ouden mensch in mij terugkomen, alles werd klaarder in mijnen geest, de toekomst die ik dien nacht, in die helsche krocht, had gezien door de nevelwolk der wanhoop, was nu gànsch anders. Gij hebt wel eens voor een bevrozen ruit gestaan met ijsbloemen erop: niets te zien, daar buiten; dat de lieve zon die ijskorst wegvage en gij onderscheidt oneindig veel schoons in het landschap voor u. Zoo ging het er toe in mijne ziel: winter, was het er nog, Deutsche winter, maar de zon lag toen zoo prachtig te schommelen op het water der stadsvest; en twee heeren, die voorbij gingen, namen zoo eerbiedig hunnen hoed af en groetten zoo vriendelijk, dat het, mij goed deed aan het hart. De ontmoediging was weg, ik richtte het hoofd op en blikte stout de wereld in. Neen, Callant was nog niet verloren; eene ingeving des hemels wellicht, - een plan tot ontvluchting : Zoo, en daar op die plaats zou het gebeuren! Ik had haast er te zijn, mijn stap was zoo lenig, dat de groote landstorman moeite had mij te volgen.

Aan Sint-Janskerkhof, recht over de feestzaal, daar was het! Ik gebaarde mijn regenscherp te laten vallen en maakte gebruik van het onbewaakt oogenblik, dat ik mij bukte, om mijn regenscherp tusschen de beenen te slaan van den Duitscher, die struikelde, en eer hij zijn pistool had gegrepen, was ik al een heel eind vooruit op het kerkhof.

'Sta' riep hij bij de achtervolging; 'Sta, of ik schiet.'

Enz...